

Nr 14

Allmänna beredningsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om klarläggande av vissa arbetsmarknads- och andra problem i samband med en ökad automation inom industri och förvaltning m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 348 av herr *Söderquist m. fl.* och II: 427 av herr *Nihlfors m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller,

att genom något statligt organ eller genom särskild kommitté en kartläggning kommer till stånd för att klarlägga de problem av arbetsmarknads- och utbildnings- eller omskolningsnatur som kan komma att snabbt aktualiseras genom ökad automation inom industri och förvaltning,

att inom den statliga förvaltningen och verksamheten åtgärder vidtages för att tillvarata erfarenheterna av den pågående utvecklingen i fråga om automation.

I motionerna anföres, att ökad automatisering, automation, kan förväntas inom såväl produktion som kontorsverksamhet, ifall investeringarna kan ökas. Läget på arbetsmarknaden kan också därvid bli av stor betydelse. Arbetsmarknadsorganen bör därför stå väl rustade och planera i god tid. Ökad automation kan på en gång friställa stora grupper anställda, och risken blir än större, då 1940-talets stora barnkullar uppnår arbetsför ålder. Omskolning och förbättrad yrkesutbildning kan behövas i större utsträckning än nu liksom en intensifierad arbetslivsforskning. Staten måste inom sin verksamhet utnyttja erfarenheterna av automationens utveckling.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från arbetsmarknadsstyrelsen, Ingeniörsvetenskapsakademien, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Arbetsmarknadsstyrelsen anför, att förändringar ständigt inträffar på arbetsmarknaden och att ett viktigt led i styrelsens verksamhet är att planlägga åtgärder för att möta eventuella svårigheter. Såvitt kan bedömas torde inte automationen komma att medföra problemställningar av ny art eller av större omfattning än många andra företeelser i vårt näringsliv. Det är emellertid icke osannolikt, att omskolnings- och utbildningsåtgärder i framtiden kan bli nödvändiga i större omfattning än hittills, varför det är nödvändigt att följa den pågående utvecklingen. Med hänsyn till det ringa erfarenhetsmaterial, som står till buds, är det tveksamt, om en ut-

redning, syftande till mera allmänna åtgärder, kan ge väsentligt resultat.

I fråga om åtgärder för att inom den statliga förvaltningen och verksamheten tillvarata erfarenheterna av den pågående utvecklingen hänvisar styrelsen till kommittén för maskinell databehandling.

Ingenjörsvetenskapsakademien framhåller, att automation — ett ord som på senare år börjat användas för att beteckna en särskilt avancerad och brett tillämpad automatisering — inom industrien ter sig som en logisk fortsättning av en kontinuerligt fortlöpande utveckling i måttlig takt. I fortsättningen omnämnes, att två representanter för Landsorganisationen och industrien av akademien beretts tillfälle att i USA studera automationen. Deras rapport inger icke farhågor för en brådstörtad utveckling. Akademien anser det tveksamt, om en utredning av omskolnings- och utbildningsproblemen i nuvarande läge kan ge några betydande resultat.

Automatiseringen av kontorsarbetet kan förmodas få ett snabbare förlopp än när det gäller industrien. Å andra sidan råder f. n. brist på kontorspersonal, och automatisering av kontorsarbetet är dessutom ofta förenad med betydande utvidgning av verksamheten.

I fråga om den statliga verksamheten hänvisar även akademien till databehandlingskommittén.

Akademien avstyrker motionerna men föreslår att de överlämnas till nämnda kommitté.

SAF anser, att automationen icke innebär någon omvälvning, som skulle kunna medföra arbetsmarknadsproblem av tidigare okänt slag. Utvecklingen hittills har icke medfört några sysselsättnings svårigheter. Genomförandet av en ny produktionsteknik måste alltid ske successivt. Automationen anses icke annat än i rena undantagsfall komma att vålla någon tekniskt betingad arbetslöshet, varför föreningen finner det obestyrkt, att behov skulle föreligga att nu påbörja någon kartläggning i statlig regi av de arbetsmarknadsproblem, som eventuellt skulle aktualiseras genom en ökad automation. Däremot torde kravet på ökad allmänbildning accentueras genom fortskridande automation.

LO anser att automationens verkningar visserligen noga bör studeras men ifrågasätter om det är lämpligt att nu igångsätta en statlig utredning. Den hittills relativt långsamma utvecklingen gör, att erfarenheterna sannolikt är otillräckliga för att bilda utgångspunkt för den ifrågasatta kartläggningen. Enligt *LO* är effektivisering av arbetsförmedlingsverksamheten, yrkesvägledningen och arbetsmarknadspolitiken över huvud taget en mycket angelägen uppgift, som emellertid icke bör begränsas till enbart de omställningar, som aktualiseras av en utökad automation.

LO avstyrker utredning.

TCO förmodar, att utvecklingen mot ökad automation kommer att gå sär-

skilt hastigt på det kontorstekniska området. Vissa utredningsbehov kan finnas, men åtskilligt är redan utrett i annat sammanhang. I många stycken torde det därför endast bli fråga om sammanställande av redan förefintligt material. TCO tillstyrker därför motionen i denna del.

I fråga om automationen inom den statliga förvaltningen hänvisar TCO till kommittén för maskinell databehandling, vars utredning bör avvaktas.

Utskottet. I flertalet av de över motionerna avgivna yttrandena har givits uttryck åt den uppfattningen, att automationen bör ses som ett naturligt led i en kontinuerlig och stabil rationaliseringsutveckling. Utskottet delar denna uppfattning, och såvitt utskottet kunnat bedöma torde anledning f. n. icke finnas till farhågor för så snabba och genomgripande förändringar i struktur och personalbehov för de företag och förvaltningsorgan, som kan komma att beröras av automationen, att eventuellt uppstående olägenheter icke skulle kunna bemästras med nu tillgängliga resurser. Det synes vidare uppenbart att erfarenheterna på förevarande område icke är tillräckliga för att kunna läggas till grund för så allmänt syftande åtgärder som motionärerna tänkt sig. Mot motionärernas förslag synes även den invändningen befogad, att arbetslöshetsproblemen är betingade av många andra faktorer än automationen och bör behandlas med beaktande i ett sammanhang av alla för frågorna betydelsefulla förhållanden. Vad särskilt gäller förvaltningen vill utskottet erinra om att för automationen väsentliga frågor prövas av den för drygt ett år sedan tillkallade kommittén för maskinell databehandling.

Ehuru utskottet, som av det ovan sagda torde framgå, icke ansett att i dagens läge tillräckliga skäl föreligger för bifall till motionerna, har utskottet likväl funnit de av motionärerna framförda spörsmålen så till vida böra beaktas, att utvecklingen av automationen och dess verkningar på olika förhållanden inom arbetsmarknaden m. m. bör uppmärksamts följas. Det synes utskottet icke osannolikt, att behov av exempelvis den i motionerna föreslagna kartläggningen framdeles kan komma att anmäla sig.

Under åberopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 348 och II: 427 icke må
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 mars 1957

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Wolgast*, Jonsson, John Wiktor, Andersson, Axel, Persson, Johan, Ståhle, Larsson, Lars, fru Nilsson och fru Hamrin-Thorell;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Svedberg, herrar Braconier, Königson, Andersson i Björkäng, Östrand, Nihlfors, Carlsson i Huskvarna, Nyhage, Adamsson*, fru Jäderberg* och herr Svensson i Kungälv.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Königson* och *Nihlfors*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

I flertalet av de över motionerna avgivna yttrandena har givits uttryck åt den uppfattningen att automationen bör ses som ett naturligt led i en kontinuerlig rationaliseringsprocess. Såväl Ingeniörsvetenskapsakademien som Tjänstemännens centralorganisation synes dock utgå från att automationen på kontorsområdet kan väntas komma att utvecklas i snabbare takt än på andra områden. Utskottet delar dessa synpunkter och vill även ansluta sig till motionärernas uppfattning, att full sysselsättning på arbetsmarknaden bör förefinnas, om en utveckling mot snabbt ökande automation icke skall föra med sig arbetslöshetsrisker. Även om arbetslöshetsproblemet är betingade av många andra faktorer än automationen får dock enligt utskottets mening icke bortses från att automationens ökning inom industri och förvaltning i vissa lägen, t. ex. ändringar i befolkningens ålderssammansättning och eftersläpningen i fråga om utbyggnaden av en fullgod yrkesutbildning, kan medföra svårigheter för ett upprätthållande av den fulla sysselsättningen av en art, som man på länge icke behövt räkna med.

Bland remissinstanserna har Tjänstemännens centralorganisation tillstyrkt den av motionärerna föreslagna kartläggningen av föreliggande erfarenheter i fråga om automationens verkningar. Landsorganisationen däremot synes anse att tillräckliga erfarenheter inte finns för att bilda utgångspunkt för den ifrågasatta kartläggningen.

Vad gäller de av motionärerna ifrågasatta åtgärderna inom den statliga förvaltningen och verksamheten för att tillvarata erfarenheterna av automationen vill utskottet erinra om att utredning rörande statsförvaltningens behov av databehandlingsmaskiner och därmed sammanhängande frågor verkställs av en av Kungl. Maj:t för drygt ett år sedan tillsatt kommitté. Härigenom torde motionärernas önskemål i denna del vara tillgodosedda.

Med hänsyn till vad som anförts i de olika remissyttrandena förutsätter utskottet att de av motionärerna framförda frågorna i fråga om utvecklingen av automationen och dess verkningar på olika förhållanden på arbetsmarknaden m. m. med särskild uppmärksamhet kommer att följas och att vederbörande statliga organ tar initiativ till erforderliga åtgärder av beredskapsnatur och i de hänseenden som berörts av motionärerna, såsom genom en kartläggning vid lämplig tidpunkt av de olika problemen.

Ehuru utskottet finner sannolikt, att den framtida utvecklingen kan medföra, att vissa av de i motionerna föreslagna åtgärderna bör komma till utförande, har utskottet funnit det böra i dagens läge anstå härmed, och utskottet får sålunda hemställa,

att de likalydande motionerna I: 348 och II: 427 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.